

Regije znanja v Sloveniji

ANA VOVK KORŽE

Povzetek Naravni potenciali Slovenije, ki izhajajo iz prepletenosti panonskih, alpskih, kraških in mediteranskih značilnosti ter bogata kulturna dediščina in tradicija ponujajo možnosti za raznovrsten, celosten in odgovoren (trajnostni) razvoj, zasnovan na pokrajinah. Dosedanji poskusi zelenih prebojev na administrativni ravni se niso obnesli, ker ni bilo povezave med sektorji, niti lokalno-regionalne nadgradnje in zato nismo do sedaj »zgradili« pokrajin, ki bi delovale kot avtonomne enote. Zato smo za namene poglobitve pogleda na pokrajine razvili koncept prepoznavnosti Slovenije preko prenosa znanj, ustvarjanja inovacij in medgeneracijskega povezovanja, saj se spremembe na tem področju že dogajajo na lokalni in regionalni ravni. Žal pa ti premiki še niso opazni na nacionalni ravni zaradi centralizacijskih pristopov. Prav te uspešne zgodbe, ki gradijo na prenosu znanj v družbo in ustvarjajo dodano vrednost ter povezujejo različne generacije, so gonilo odgovornega in celovitega razvoja po svetu, znane kot ekovasi, ekomesta, bioregije, biocone in ekocone. Posledice takšnega razvojnega modela, ki temelji na znanju so v svetu že vidne in presegajo klasično regionalizacijo (administrativno povezovanje). Poudarek je na prepoznavnosti notranjih kapitalov, ki povežejo ljudi in ustvarijo močno delujoče enote, ki so samooskrbe tako z vidika naravnih virov kot družbenega potenciala. Pomemben kriterij za tovrstne pokrajine je vidik trajnosti, ki smo ga uporabili za vrednotenje predlagane Zahodoštajerske regije.

Ključne besede: • narava • družba • trajnost • pokrajine • znanost • Slovenija

NASLOV AVTORJEV: ddr. Ana Vovk Korže, profesorica, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija, e-pošta: ana.vovk@um.si.

<https://doi.org/10.4335/978-961-6842-97-6.4> ISBN 978-961-6842-97-6 (pdf)

© 2020 Inštitut za lokalno samoupravo Maribor

Dostopno na <http://www.lex-localis.press>.

© Avtor(ji). Imetnik licence: Inštitut za lokalno samoupravo Maribor. Distribuirano pod pogoji licence Priznavanje avtorstva-Nekomercialno 4.0 Mednarodna (CC-BY-NC 4.0), ki dovoljuje deljenje v nekomercialne namene pod pogoji priznanja avtorstva.

Regions of Knowledge in Slovenia

ANA VOVK KORŽE

Abstract Natural potentials of Slovenia that originate from the combination of Pannonian, Alpine, Karst and Mediterranean features, and the rich cultural heritage and tradition offer many opportunities for a diverse, comprehensive and responsible (sustainable) development, conceived on regions. The current attempts of green breakthroughs at an administrative level did not work out, because there was no connection between sectors, nor any local and regional upgrade, and therefore no regions that would work as autonomous units have been “built” by now. Therefore, in order to intensify the view on regions we developed a concept of recognisability of Slovenia through the transfer of knowledge, creation of innovations and intergenerational integration, because changes in this area are already happening at a local and regional level. Unfortunately, these shifts have not yet been noticed at the national level due to centralization approaches. These successful stories, in particular, that build on the transfer of knowledge to the society and create added value and connect different generations are the driving force of a responsible and overall development around the globe, known as eco-villages, eco-cities, bio-regions, bio-zones and eco-zones. The consequences of such a knowledge-based development model are already visible in the world and exceed the classic regionalization (administrative integration). The emphasis is on the recognisability of internal capital that connects people and creates strongly functioning units, which are self-sufficient from the aspect of natural resources and from the aspect of social potential. An important criterion for such regions is the aspect of sustainability, which was used for the valuation of the proposed Western Styria (Zahodostajerska) region.

Keywords: • nature • society • sustainability • regions • science • Slovenia

CORRESPONDENCE ADDRESS: Ana Vovk Korže, Ph.D., Professor, University of Maribor, Faculty of Arts, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenia, email: ana.vovk@um.si.

<https://doi.org/10.4335/978-961-6842-97-6.4> ISBN 978-961-6842-97-6 (pdf)

© 2020 Institute for Local Self-Government Maribor

Available online at <http://www.lex-localis.press>.

© The Author(s). Licensee Institute for Local Self-Government Maribor. Distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use, distribution and reproduction for non-commercial purposes, provided the original is properly cited.

1 Uvod

Bogata naravna in kulturna dediščina ter izjemen geografski položaj odpirajo Sloveniji široke možnosti trajnostnega razvoja. Občine kot tretji nivo regionalnih enot so v okviru mnogih projektov v sodelovanju s strokovnimi inštitucijami razvile bogato infrastrukturo za blaginjo življenja. Aktualni problemi kot so onesnaženo okolje, afere s hrano, gospodarska kriza in pomanjkanje delovnih mest tako za mlade kot za starejše in visoko izobražene so resni mejnik za premislek o razvoju v prihodnje. Tak pristop odgovarja zahtevam trajnostnega razvoja, ki temelji na notranjih virih, vključno z ljudmi, ki živijo na lokalni ravni (Vovk Korže, 2011). V vse bolj zapletenem svetu so bolj kot specifična znanja cenjene ustvarjalnost, sposobnost lateralnega mišljenja, spretnosti na različnih področjih in prilagodljivost. Ker je naravnih nesreč vse več, naraščajo težave z vodo, hrano in tlemi, se mora tudi izobraževanje odzvati na te aktualnosti. Posameznik bo v družbi in gospodarstvu, ki temeljita na znanju in učenju, za uspeh potreboval sposobnost nadaljnjega učenja na različne načine skozi vse življenje ter hitrega in učinkovitega prilagajanja spremenljivim razmeram (Krotscheck, 2007). Danes smo še pred novim velikim izzivom, ki ga je globalizacija spretno prikrivala celo desetletje. Po podatkih FAO bo namreč potrebno sedanjo pridelavo hrane do leta 2050 povečati za 50 %, ker pa ni na razpolago dodatne plodne zemlje, je potrebno z zemljo ravnati skrajno varčno in uporabiti pristope učinkovite pridelave s permakulturo (permanentna ali stalna kultura, način pridelave hrane s posebno skrbjo za zemljo in vodo) in ekoremediacijo (upoštevanje naravnih procesov v naravi). Sredi 21. stoletja bo na svetu živelo okoli 10 mrd ljudi, za kar pa po sedanjih prehranjevalnih navadah ni dovolj rodovitne zemlje in posledično ne hrane. Vegetarijanski način prehrane zahteva med 700 in 800 m² obdelane zemlje na človeka, mesno-mlečni način prehrane pa 4000 m² (Sage, 2012, str. 74). V Sloveniji imamo 858 m² obdelane zemlje na prebivalca, kar je najmanj v vsej EU (povprečje EU je 2080 m² (Plut, 2012, str. 15)). Vse to nas sili v razmišljanje o pridobivanju površin, kjer bomo lahko gojili hrano, neodvisno od lastništva zemlje (tudi tisti, ki nimajo kmetijskih površin in živijo v mestih). Pasivni odnos ljudi do stanja samooskrbe lahko pomeni še večje poslabšanje stanja, za kar pa smo odgovorni vsi. Prav zato je tudi za povečanje samooskrbe velika odgovornost na izobraževanju, da približa te vsebine vsem (od vrta do vseživljenjskega izobraževanja) in da jih vključi v vsakdanje izobraževanje. Namreč samooskrba je izredno široko področje in ni zgolj domena kmetijske stroke, zato jo nujno moramo upoštevati pri kriterijih regionalizacije. Samo administrativne pokrajine namreč ne bodo omogočale preživetja bodočih regij, zato menimo, da bi morali razmišljati širše in vključiti samooskrbne možnosti bodočih pokrajin, pri čemer je potrebno upoštevati tako razpoložljivo znanje kot naravne pogoje.

V prispevku predstavljamo pogled na novo regionalizacijo, kot jo poznajo bioregije, ekoregije, ekocone in ekovasi ter ekomesta, kjer je kriterij členitve prav notranji potencial regije, torej naravni in družbeni potencial, ki zagotavlja delovanje pokrajine kot samostojne, neodvisne in bio-gospodarske, izobraževalne in visoko motivirane skupnosti in kot posebni kriterij, ki ga lahko merimo, je izpostavljena trajnost. Zato je

izvorno vprašanje delitve Slovenije na pokrajine, ali si želimo žive, močne, delujoče pokrajine, ki bodo temeljile na inovacijah, na povezavi tradicije in novih tehnologij, ki bodo magnet za mlade in na nek način državice v državi, s svojo samostojnostjo in gospodarsko usmeritvijo. Ali pa si želimo samo administrativne enote kot so sedaj statistične regije in nam bodo služile za administrativne prikaze in delovanje dosedanjih služb, ni pa pričakovati novih razvojnih impulzov, ker za njih ni postavljenih vzvodov. V ta namen smo izmerili trajnost v eni od enajstih predlaganih pokrajin in sicer v Zahodnoštajferski pokrajini, tako da smo upoštevali potekajoče projekte in že opravljene aktivnosti, ki so se izvajale večinoma po občinah.

2 Pregled literature

Trajnostne regije so nosilke novega razvoja v svetu. Tovrstne regije pridobivajo na pomenu in ustvarjajo možnosti za nov razvoj (Brent, Ritchie 2010). Avtorja poudarjata pomen znanja v regijah, ki se kaže v načinu življenja ljudi preko njihovih vrednot. Kjer ni znanja, je pogosto narava onesnažena, okoljski kapital ni vključen v življenje ljudi (tak primer je naravna in kulturna dediščina za turizem). Aplikativna smer izobraževanja ljudi v regiji za odgovorno sobivanje z naravo je prav izobraževalni turizem. Panoga izobraževalnega turizma v svetu strmo narašča, zato se pojavlja vse več nosilcev izobraževanja v naravi. Danes opažamo, da so največje ciljne skupine izobraževanja v naravi šole, generacije tretjega življenjskega obdobja in da se krepiti tudi ciljna skupina delovno aktivne generacije zaradi potrebe po gibanju in stika z naravo. Brent in Ritche (2010) poudarjata pozitivne vplive učnega turizma na regionalni razvoj, kjer učenje ob potovanju ustvarja nove možnosti za razvoj raznolikih dejavnosti (od obrti, gostinskih, agro-proizvodnih in doživljajskih oblik povezanih z gibanjem in prehrano in zelenih delovnih mest). Izobraževalni turizem krepiti intelektualni kapital ali prikrito bogastvo, ki je kombinacija človeškega znanja, kreativnosti in sposobnosti ter organizacijski kapital (Brent in Ritche, 2010). Zaradi številnih že vzpostavljenih učnih destinacij v Sloveniji, bi lahko uporabili sklenjene delujoče regije, ki delujejo na temelju povezanosti, medsebojne podpore in samooskrbe kot kriterij oblikovanja pokrajin v Sloveniji. Drugi razlog za razmislek o pokrajinah je spoznanje, da lokalne skupnosti in regije potrebujejo konkretne usmeritve za načrtovanje in doseganje trajnosti. Te usmeritve morajo biti celovite in dovolj enostavne, da jih je možno udejanjiti na lokalni in regionalni ravni. Kot domneva Latouch (Vovk Korže, 2014), bi bilo treba izdelati drugačno paradigmo razvoja. V zadnjih petdesetih letih je bilo izhodišče vsega razvoja usmerjeno le v materialno in kvantitativno vrednoteno proizvodnjo (s ciljem čim večje potrošnje) in tako je postal gospodarski razvoj v prepričanju večine edini temelj vsega razvoja in tudi oblikovanja pokrajin. Enosmerno poudarjanje razvoja samo na materialnih temeljih je pustilo globoke negativne posledice v zavesti ljudi. Zato je v predstavah večine ljudi razvoj mogoče doseči le s količinsko proizvodnjo, čeprav je sedanji razvoj pokazal nasprotno. Prav zato želimo s trajnostnim vrednotenjem predstaviti metodološki okvir za dejanski napredek na lokalni in regionalni ravni. Lokalne skupnosti namreč delujejo z omejenimi finančnimi sredstvi in vedno bolj omejenimi naravnimi viri. S trajnostno zasnovo lokalnih in regionalnih

programov bi pokrajine svoj napredek lahko načrtovale in izvajale na ekosistemskih izhodiščih, z vključenim prebivalstvom in z regionalno povezanostjo.

Zato bo najprej potreben jasen, nedvoumen in množičen preokret na več ravneh, od obveščanja in informiranja (mediji), do izobraževanja od vrtcev do fakultet in vključno z vseživljenjskim učenjem ter v zakonodaji in praksi. Zelo pomembni bodo odmevni primeri dobrih praks, ki bodo pokazali prednosti sožitja človekovih dejavnosti z naravo. Pri tem so pomembni inovativni pristopi, ki povezujejo naravne značilnosti s tradicijo in dediščino ter kulturo in dajejo možnosti vsem generacijam, da aktivno sodelujejo. S preventivno zasnovanimi aktivnostmi varujemo okolje in naravo in razvijamo tiste dejavnosti, ki izhajajo iz lokalnih specifičnosti posamezne regije. To je pot do samooskrbnih, trajnostnih regij, ki imajo svoje naravne vire in vzpostavljeno mrežo ponudbe in povpraševanja, ki omogoča delo vsakomur, brez dolgih transportnih poti in po zmožnostih in motivaciji ljudi (ekovasi).

Ključni razlogi nastajanja drugačnega pogleda na prihodnost človeštva in potrebnih sprememb tudi v regionalizaciji so naraščajoči okoljski pritiski, ki mnogokje že presegajo regeneracijske in asimilacijske zmogljivosti okolja. Narašča število in moč naravnih nesreč, znižujejo se nivoji podzemne vode in biotska raznovrstnost izginja hitreje, kot kadarkoli prej v zgodovini. Priča smo spremembam podnebja, ki zahtevajo lokalno in regionalno prilagojene ukrepe. Klasičnih delovnih mest je vse manj, še pred časom popularni poklici ugašajo, pred nami pa so potrebe po novih aktivnostih, ki jih bi morali brez obotavljanja sprejeti kot izziv v novo oblikovanih pokrajinah.

3 Raziskava

Ker obstajajo kvantitativni in kvalitativni pristopi vrednotenja trajnosti regij, smo v prispevku uporabili znano metodo »trajnostne rože« (Vovk Korže, 2014) za ocenjevanje razvojne moči pokrajin na primeru izbrane predlagane pokrajine Zahodnoštajerska pokrajina s sedežem v Mariboru.

Kot kažejo dosedanje raziskave, je potrebno za trajnost pokrajin upoštevati ekosistemski kriterij, kriterij celovitosti in blaginje ter kriterij samooskrbnosti na temelju sodelovanja lokalne skupnosti. Ker uradno Zahodnoštajerska pokrajina še ne obstaja, smo vrednotili dosedanje projekte in aktivnosti s pomočjo tabel vsebinske zasnove kriterijev za trajnostno načrtovanje razvoja. Z načrtovanjem trajnostnega razvoja je pomembno »drugačno« razumevanje trajnosti, kot ga zaznamo v strateških dokumentih v Sloveniji. Ugotovili smo, da je potrebno trajnost povezati z upoštevanjem ekosistemov in celovitosti za doseganje blaginje, kar je učinkovitejše v manjših, povezanih regionalnih enotah, ki jih v tujini imenujejo bioregije ali ekoregije, lahko bi jih imenovali tudi trajnostne regije. Gre torej za samooskrbne enote, ki temeljijo na lastnih virih in namesto rabe le teh ustvarjajo nove vire. Razumevanje trajnosti je v družbi različno, še vedno prevladuje prepričanje, da je količinsko zasnovan gospodarski razvoj tisti, ki prinaša družbi višji standard in hkrati najbolj uspešno rešuje socialne in okoljske probleme na lokalni in regionalni ravni. Prepričanje, da bo večja proizvodnja omogočila

kapital za popravljanje škod v okolju je napačno. Analiza regionalnih in lokalnih programov je namreč pokazala, da ni dovolj pospeševati le enodimenzionalni tip razvoja, potrebno je vzporedno razvijati poleg gospodarstva tudi socialno in okoljsko polje. Okoljska dogajanja v zadnjih letih kažejo na porušitve naravnih ravnotežij, zato smo v okviru te raziskave predlagali, da se večji poudarek nameni ravno upoštevanju okoljske stranice trajnostnega razvoja. Namreč brez zagotovitve delovanja stabilnih ekosistemov in njihovih funkcij ne bo mogoče razvijati ne gospodarskih ne družbenih dejavnosti. Narava in družba je v širokem pomenu besede je torej osnova regionalizacijskim postopkom.

Vsebinska zasnova kriterijev za trajnostno načrtovanje razvoja

EKOSISTEMSKI KRITERIJI

Pospešujejo raznovrstnost v življenjskih prostorov
Pospešujejo naravne in sonaravne elemente v naseljih
Zmanjšujejo pozidanost tal
Zmanjšujejo vnos škodljivih snovi v zrak, vodo in zemljo
Zmanjšujejo porabo neobnovljivih virov energije
Zmanjšujejo porabo neobnovljivih virov, pospešujemo ohranjenost ekosistemov
Zmanjšujejo prekomerno mobilnost s prevoznimi sredstvi
Podpirajo okolju prijazne oblike prometa

KRITERIJI CELOVITOSTI IN BLAGINJE

Razvijajo dejavnosti, ki izhajajo iz lokalnega okolja
Povezujejo aktivnosti tako, da se med seboj dopolnjujejo
Izhajajo iz večnamembnosti posamezne dejavnosti na temelju tradicije, naravne in kulturne dediščine
Pospešujejo možnosti izobraževanja za vse prebivalce
Povečujejo osebno odgovornost in zavedanje v smeri dolgoročnosti
Podpirajo kulturno, družbeno in regionalno identiteto
Skrbijo za lastno zdravje in zdravje drugih
Pospešujejo bivanjsko in življenjsko kvaliteto

KRITERIJI SAMOOSKRBNOSTI NA TEMELJU SODELOVANJA LOKALNE SKUPNOSTI

Pospešujejo lokalne proizvode
Podpirajo trgovinske poti znotraj regije
Ustvarjajo inovativna okolja za delo

Pospešujejo nova lokalna kvalitetna delovna mesta
Povezujejo lokalna okolja (podeželje) z urbanimi središči (mesti) s ponudbo izvirnih storitev in izdelkov
Temeljijo na usklajenih različnih interesih
Zagotavljajo možnost vključevanja vseh zainteresiranih v vse sfere regionalnega delovanja
Zagotavljajo enakopravnost, dialog in povezavo med ljudmi v regiji

Vsebinsko zastavljene kriterije, ki se nanašajo na ekosistemski pristop, na celovitost in blaginjo ter na samooskrbnost na temelju sodelovanja z javnostjo smo uporabili pri vrednotenju razvojnih programov občin, ki so povezane v to bodočo pokrajino. Z oceno zastopanosti trajnosti v razvojnih programih lahko ocenimo doseženo stopnjo trajnosti (model trajnosti).

MODEL TRAJNOSTI

Za oceno zastopanosti trajnosti smo z da, ne ali delno ocenili, ali so v ukrepih pregledanih programov prepoznane take aktivnosti, ki prispevajo k dosegu trajnosti. Uporabili smo ekosistemske kriterije, kriterije celovitosti in blaginje, kriterije samooskrbnosti na temelju sodelovanja lokalne skupnosti ter izrazili posamezne kategorije v deležih. Uporabili smo naslednjo legendo:

Legenda:

<p>+ da - ne 0 delno</p>

** števek pozitivno ocenjenih ukrepov + je osnova za izračun % (maksimalno število je 8, to je število vrstic znotraj posameznega kriterija, skupno je torej 100 %, število negativnih ocen ukrepov z – se odšteje od števčka +), 0 pa ne vpliva na rezultat.*

Skupna ocena trajnostne zasnove programov je bila podlaga za določitev modela trajnosti

TRAJNOSTNA ZASNOVA	Ocena v %
EKOSISTEMSKI KRITERIJI	
KRITERIJI CELOVITOSTI IN BLAGINJE	
KRITERIJI SAMOOSRBNOSTI NA TEMELJU SODELOVANJA LOKALNE SKUPNOSTI	
<i>Skupaj ocena v deležu (%)</i>	

Na osnovi dosežene skupne ocene v % smo uvrstili Zahodnoštajersko pokrajino v model trajnosti. Izhajajoč iz legende se vidi, da ima klasičen model pod polovico vseh ukrepov takih, v katerih ni trajnostnih zasnov, za ekocentričnega pa z nad 90 % ukrepov, ki so trajnostno naravnani. Vmesne razrede smo določili sredinsko.

<i>razred</i>	<i>Model trajnosti</i>
pod 50 %	MODEL ZELO ŠIBKE TRAJNOSTI (KLASIČEN MODEL KONTROLE ONESNAŽEVANJA)
od 50 do 75 %	MODEL ŠIBKE TRAJNOSTI
od 75 do 90 %	MODEL MOČNE TRAJNOSTI
nad 90 %	EKOCENTRIČNI MODEL

Izhodišče za spremljanje trajnostni temelji na dosedanjih rezultatih projektov, ki so potekali po občinah, ki so vključene v bodočo Zahodnoštajersko pokrajino. Na spletnih straneh občin smo spremljali projekte, aktivnosti in programe razvoja občin ter jih kvalitativno ocenili z naslednjimi postopki, ki so prikazani v preglednici 1

Tabela 1: Matrika za spremljanje zastopanosti trajnostnih elementov v regijah (primer Zahodnoštajerska regija)

	KRITERIJI	-1	0	+1
1	Gospodarstvo – ukrepi			
1.1	Podpirajo regionalne gospodarske tokove	+		
1.2	Pospešujejo nova kvalitetna delovna mesta		+	
1.3	Pospešujejo procese sodelovanja v podjetju in socialno kvaliteto		+	
1.4	So usmerjeni na inovativne produkte in procese		+	
1.5	Pospešujejo atraktivnost in inovativno okolje	+		
1.6	Prispevajo h gospodarski rabi in nizki potrošnji redkih naravnih virov	+		
1.7	Izboljšujejo finančno stanje javnih in privatnih gospodarstev		+	
1.8	Minimalizirajo materialne tokove	+		
	Skupna vrednost 50 %	4	4	

2.	Okolje – ukrepi	-1	0	+1
2.1	Pospešujejo naravne in sonaravne elemente v naseljih		+	
2.2	Zmanjšujejo porabo prostora oz. pozidanost tal	+		
2.3	Zmanjšujejo vnos škodljivih snovi v zrak, vodo in zemljo	+		
2.4	Zmanjšujejo hrup		+	
2.5	Zmanjšujejo porabo neobnovljivih virov energije	+		

2.6	Zmanjšujejo porabo naravnih virov		+	
2.7	Pospešujejo raznovrstnost v življenjskih prostorih	+		
2.8	Pospešujejo okolju prijazne oblike prometa in zmanjšujejo prekomerno mobilnost	+		
	Skupna vrednost 37,6 %	5	3	

3.	Družba in sociala – ukrepi	-1	0	+1
3.1	Doprinašajo k materialni varnosti in sigurnosti vseh	+		
3.2	Doprinašajo h komunikaciji in sodelovanju ljudi			+
3.3	Pospešujejo bivanjsko in življenjsko kvaliteto vseh	+		
3.4	Pospešujejo možnosti izobraževanja in ponudbo za vse prebivalce		+	
3.5	Povečujejo osebno odgovornost in zavedanje v smeri trajnosti		+	
3.6	Pospešujejo kulturno, družbeno in regionalno identiteto		+	
3.7	Pomagajo pri zdravju in podpirajo zdravje		+	
3.8	Pospešujejo občutek varnosti			+
	Skupna vrednost 76 %	2	4	2

4.	Etične osnove – ukrepi	-1	0	+1
1	Enakopravnost med skupinami		+	
1.1	Pospeševanje socialne kohezije		+	
1.2	Pospeševanje materialne enakosti	+		
1.3	Pospeševanje povezave med generacijami	+		
1.4	Enakopravnost med spoloma		+	
2	Enakopravnost med regijami	+		
2.1	Finančne podpore v regiji			+
2.2	Izobraževalne podpore v regiji			+
2.3	Sodelovanje s sosednjimi regijami	+		
2.4	Podpora revnim območjem (hribovska)	+		
3	Enakopravnost med generacijami	+		
3.1	Zmanjševanje porabe neobnovljivih virov energije	+		
3.2	Zmanjševanje javnega in privatnega dolga	+		
3.3	Upoštevanje otrok v vseh procesih			+
3.4	Uresničevanje vizije trajnosti v praksi (hrana)		+	
	Skupna vrednost 58 %	8	4	3

Kvaliteta ukrepov:

1	Oblike soudeležbe:	-1	0	+1
1.1	Transparentno z možnostjo sodelovanja vseh		+	
1.2	Močna organizacija ljudi v regiji		+	
1.3	Orientacija na skupne izzive v regiji	+		
2	Oblike povezave:			
2.1	Dialog in sodelovanje med različnimi skupinami		+	
2.2	Usklajevanje med ljudmi in različnimi interesi		+	
2.3	Pridobivanje in izmenjava informacij med različnimi skupinami		+	
3	Subsidiarnost med različnimi nivoji:			
3.1	Jasno definirane komponente na različnih nivojih		+	
3.2	Organizacijska svoboda na različnih delovnih področjih	+		
3.3	Podpore mladim na področju dela	+		
4	Diverziteteta med različnimi pristopi:			
4.1	Enakopravnost med privatnimi in javnimi inštitucijami	+		
4.2	Kombinacija različnih postopkov pri iskanju rešitev		+	
4.3	Kombinacija različnih pogledov in kultur	+		
	Skupna vrednost 50 %	5	6	

Tabela 2: Skupna ocena zastopanosti trajnostnih elementov

	Skupna vrednost minus in plus točk	-1	0	1	%
1	Gospodarstvo – ukrepi	4	4	0	50
2	Okolje – ukrepi	5	3	0	37,6
3	Družba in sociala – ukrepi	2	4	2	76
4	Etične osnove – ukrepi	8	4	3	58
5	Oblika sodelovanja - ukrepi	5	6	0	50

4 Diskusija

K nizkemu doseganju trajnostni največ pripomorejo nizki deleži doseganja kriterijev glede na skupne kriterije. Kot pozitivno ocenjujemo dejstvo, da se je začel preboj tudi na nivoju družbe, predvsem pa etike in sodelovanja, čeprav moramo poudariti, da so ocene za tako stanje rezultat zapisanih ciljev v programih in projektih in da za namene te raziskave ni bilo možno preveriti dejanskega stanja v naravi (v pokrajini). Vseeno nam lahko opravljeno vrednotenje služi za razmislek o tem, v katero smer bomo peljali razvoj pokrajin in kaj vse moramo upoštevati pri zasnovi in oblikovanju pokrajin. Če nam delujejo stebri trajnosti, ki temeljijo na znanju, potem imamo veliko večjo sigurnost, da bodo naše pokrajine zares delovale, zato je model trajnosti dobra podlaga

za testiranje pokrajin. Zahodnoštajerska pokrajina dosega še nizek nivo trajnosti, šibko trajnost, s čemer se v 21. stoletju na pragu velikih podnebnih sprememb ne bi smeli zadovoljiti, saj je kriterij družbe in sociale vrednoten kot močna trajnost (preglednica 3 in 4).

Tabela 3: Skupna ocena trajnosti

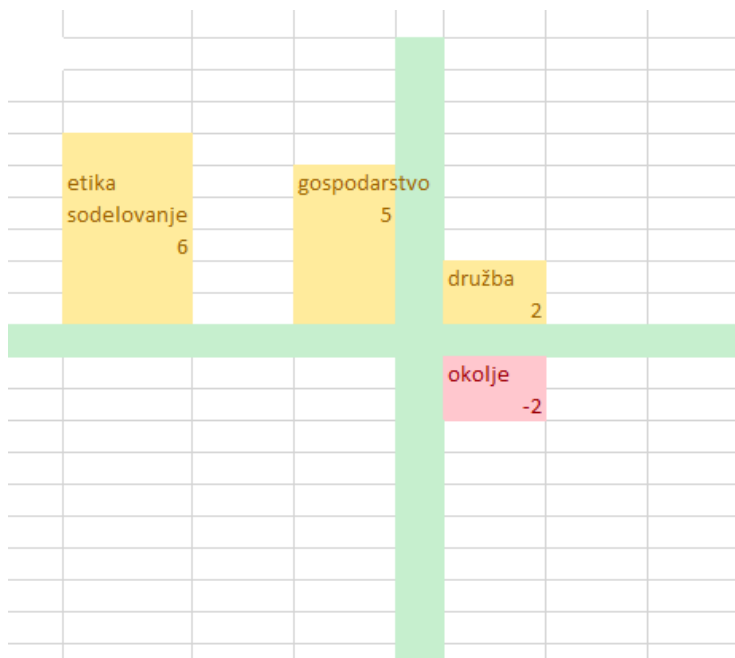
	Skupna vrednost minus in plus točk	%
1	Gospodarstvo – ukrepi	50
2	Okolje – ukrepi	37,6
3	Družba in sociala – ukrepi	76
4	Etične osnove – ukrepi	58
5	Oblika sodelovanja - ukrepi	50
	Skupna ocena	54,3

Tabela 4: Model trajnosti

<i>razred</i>	<i>Model trajnosti</i>
pod 50 %	MODEL ZELO ŠIBKE TRAJNOSTI (KLASIČEN MODEL KONTROLE ONESNAŽEVANJA) okolje
50 od 75 do %	MODEL ŠIBKE TRAJNOSTI Gospodarstvo Etične osnove
od 75 do 90 %	MODEL MOČNE TRAJNOSTI Družba in sociala
nad 90 %	EKOCENTRIČNI MODEL

Če primerjamo skupno oceno trajnosti, ki izhaja iz vrednotenja gospodarskih, okoljskih, družbenih in socialnih ter etičnih ukrepov ter oblik sodelovanja je razvidno, da je podcenjeno okolje, kar se kaže tudi na sliki 1.

Slika 1: Kriteriji vrednotenja so pozitivni, a nizki, okolje ostaja kot podcenjen element trajnosti

5 Zaključek

Ugotovili smo, da je za dejansko implementacijo trajnosti potreben proces, ne posamezne aktivnosti, ki ne omogočajo visoke ocene trajnosti. Posamezne aktivnosti ne omogočajo dejanskih pomikov naprej, ker so preveč odvisne od trajanja aktivnosti in pogosto od finančnih sredstev (npr. posamezni projekti v regiji, četudi so trajnostno usmerjeni ne zagotavljajo dolgoročne trajnostne usmeritve). Zato je potrebno izpeljati proces, ki pomeni dejanski napredek in se potem odraža tudi v stopnji trajnosti.

Ugotavljamo tudi, da je za doseganje blaginje potrebna nujna materialna osnova, ki omogoča človeku normalo delo in življenje. Nad to materialno osnovo pa bi morali omejevati potrošništvo, ki omogoča samo nekaterim veliko porabo dobrin, kar pa ni v smeri doseganja blaginje, nasprotno, ruši ravnotežje v družbi. Z vrednotami, kot je odnos do narave in zavedanje, da tudi narava ni vsemogoča, da ima svoje meje, sprejemanje različnosti ter odgovornost za svojo prihodnost bi lahko bile uresničene trajnostne regije, kjer ne bi bil potreben le tuji kapital. Izhajali bi iz lastnih potencialov, povezali ljudi različnih strok in ustvarili novo trajnostno družbo. Za to pa bi bilo potrebno redefinirati vrednote. Preko izobraževanja se to že dogaja, zato poudarjamo pomen vključevanja znanja pri oblikovanju pokrajin v Sloveniji.

Literatura / References:

- Agenda 21 (1992) *Programme of Action for Sustainable Development, Agenda 21* (Rio de Janeiro: United Nations Conference on Environment and Development) (June 13-14, 1992).
- Brent W. Ritchie (2010) *Aspects of Tourism: Managing Educational Tourism* (Chanel view publications, Library of Congress Cataloging in Publication Data).
- Krotscheck, C. (2007) *Politik der Inwertsetzung: 12 Entscheidungen zur Überwindung der Zuvielerisation* (Austria, Auersbach: BVR Verlag), p. 104.
- Plut, D. (2012) Prehranska varnost sveta in Slovenije, *Dela*, 38, (Ljubljana: Filozofska fakulteta Ljubljana), pp. 5-23.
- Sage, C. (2012) *Environment and food* (London: Routledge), p. 320.
- Vovk Korže, A. (2011) Dimenzije trajnosti [Dimensions of sustainability], *Revija za geografijo*, 6, (Maribor: Filozofska fakulteta), pp. 7-18.
- Vovk Korže, A. (2014) *Lokalni in regionalni trajnostni razvoj* (Maribor: Mednarodni center za ekoremediacije, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta).